

СПОМЕН

ЗА ПОРЕДИЦАТА МАГАЗИНИ ОТ ТЕРЕНА СРЕЩУ БИВШИЯ "МОДЕРЕН ТЕАТЪР" ДО
ДНЕШНИЯ ТЪРГОВСКИ КОМПЛЕКС "ЕВРОПА" ВЪВ ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Христо Бодаков

На терена срещу бившия "Модерен театър" във Велико Търново в момента завършва изграждането на хотел без особено впечатлителна архитектура. На това място до 6 февруари 1963 г. съществуваша пет постройки, които бяха инцидентно съборени. Нуждата от спешното им разрушаване и причината за него е обширна тема и предмет на отделно описание. Останалите постройки изгоряха при пожар през 1974 г.

В най-източната част на терена, която не е застроена засега, се намираще дрогерията на Жоро Йорданов – фармацевт, брат на Димитър Йорданов – адвокат и бивш кмет на Велико Търново през 1923–1925 г., стамболовист. В дрогерията се продаваха санитарни материали, кремове и мазила, някои лекарствени препарати. През 1947–1948 г. Жоро Йорданов напусна В. Търново и помещението бе преустроено в закусувалня на социалистическото търговско предприятие "Здрава храна".

Съсед на дрогерията беше магазин "Варна" на собственика Панайот Бонев. Това беше бакалски магазин с богат асортимент и на риби и рибни продукти, основно паламуд, чирози, скариди, рибни консерви, тарама, но не и жива риба. По-късно, когато П. Бонев преустанови дейността си, помещението беше присъединено към закусувалнята и се ползваше за склад.

Следващата постройка беше къщата на Джумаданов – на един етаж и магазин под него. В нея до 1937–1938 г. живееше със семейството си д-р Спиридон Левчев – баща на известния поет Любомир Левчев. През 1939–1940 г. къщата беше основно ремонтирана. Издигнаха се два етажа, в сутерена се изгради жилищен етаж. Магазинът се разшири, фасадата беше покрита с плочи от бял русенски мрамор и доби вид на нова съвременна постройка. Семейството на д-р Сп. Левчев, което временно живееше на друго място, се завърна и зае първия етаж, а в стаите зад магазина на партера д-р Левчев устрои свой лекарски кабинет и инсталира рентгенов апарат. Докторът се ползваше с авторитет и наложил се специалист фтизиатор. След 1941 г. Левчев напусна В. Търново. На втория етаж се настани собственикът д-р Димитър Джумаданов – интернист, който напусна града след събарянето на къщата. В магазина се настани търговската фирма "Хр. Сивриев & Петър Бонев", която търгуваше с разнообразни

стоки – трикотаж, преди, мъко и дамско бельо, чорапи и др. под. Това беше много добре обзаведен магазин със съвременни стоки и богат асортимент. След 9 септември 1944 г. в магазина се настани книжарница на БЗНС с управител бивш книжар и един от собствениците на известната голяма книжарница "Отец Паисий". По-късно беше преустроен в магазин за хранителни стоки.

Съседната къща беше на Досю Сарънедялков – покойник. В нея живееше сама съпругата му Неделя. Едра, снажна жена, със самочувствие и поведение на стара чорбаджийка. Обитаваше партерния етаж зад магазина към южната страна, разполагаше със средства и се обслужваше от слугиня. Единият ѝ син беше офицер, заминал на фронта през 1915–1918 г. Едната ѝ дъщеря живееше в София, а другата през 1937–1938 г. се нанесе на първия етаж. Тя беше съпруга на запасния полковник Хр. Тотев, също участник в Първата световна война.

По-късно етажът беше закупен от Георги Змеев – майстор дърводелец. След смъртта на баба Неделя етажът беше зает от внука ѝ Драгомир Хр. Тотев – първоначален учител. Магазинът се ползваше от търговеца Илия Димов, който продаваше шапкарски стоки – мъжки филцови шапки, каскети, фуражки, барети, извършваше почистване и префасониране на шапки. През 1940–1941 г. магазинът се преустрои за продажба на трикотаж и шивашки материали със собственик Йордан Михневски, който след ликвидиране на частната собсвеност постъпи като домакин в Окръжната стоматологична поликлиника, където се пенсионира.

Следва къщата на Марин Хр. Бодаков – обушар. Той я купува на 27 януари 1937 г. от наследниците на Петко Георгиев (Богатия Петко) Мария Георгиева и Сийка Корушева. Съгласно нотариалния акт Бодаков купува къщата с дюкян и дворно място от 90 м². Къщата е на един етаж над магазините. Единият магазин (по-малкият) е собственост на тогавашната потребителна кооперация "Напред". През 1959 г. Бодаков купува и магазин на кооперацията на името на синовете си Христо и Иван.

В магазина под наем се настани фирмата на братя Павел Друмеви – Симеон, Сава и Ангел. Те търгуваха с галантерийна и пасмантерийна стока, изпълняваха се поръчки за мъжки ризи, имаше голямо разнообразие на вратовръзки и папионки, вносни детски играчки предимно от Германия. Това беше първият магазин във В. Търново за спортни стоки – футболни топки и плондери за тях, спортни екипи, ски, кандахари, щеки, скиорски екипи. Магазинът се обслужваше от Сава Друмев с един помощник. Симеон и Ангел работеха във фирмата на баща си Павел Друмев, която се помещаваше на мястото, където се намира т. нар. "Болярска изба". Фирмата търгуваше с памучни платове, производство на търновската фабрика "Св. Троица" (по-късно фабрика

“Васил Мавриков”). Павел Друмев беше акционер във “Св. Троица”. Симеон и Ангел помагаха на Сава в избора и доставката на стоките. Сава Друмев, въпреки че беше инвалид (лявата му китка беше ампутирана), беше енергичен мъж, умееше да посреща и обслужва клиентите. Тримата братя бяха с търговско образование и говореха добре немски език, което им позволяваше да контактуват успешно с немски фирмени доставчици. През 1948 г. те преустановиха дейността си и в магазина се настани собственикът му Марин Бодаков.

Съседи на Бодаков бяха търговците братя Бостанжиеви – Никола и Иван. Това беше голям, добре обзаведен магазин с препълнени рафтове от топове вълнени платове. Голямо разнообразие имаше от камгарни и щрайхгарни платове в различни цветове и десени, шевиоти, пепити, палмерстони и други видове. През 1942–1943 г. братята се прехвърлиха в София, където продължиха търговската си дейност. В магазина работеше Иван, а брат му Никола беше в същия бранш в магазина на баща им.

След Бостанжиеви помещението беше преустроено в аптека със собственик Димитър Минчев (зет на търговеца Петър Бонев). Д. Минчев беше магистър фармацевт и той умееше да преодолява критическите моменти в лекарственото снабдяване по време на кризисните военновременни години. Внимателен и учтив с клиентите, винаги изискано облечен, той се ползваше с уважение и авторитет сред гражданите. След национализацията аптеката се превърна в специализиран фризьорски салон на бръснарската кооперация. Това помещение не беше засегнато от масовото събаряне през 1963 г., но обгоря през 1974 г. по време на голям пожар.

Следва сладкарницата на Здравко Цветков. Той наема помещението от Тодор Панайотов преди 1936 г. Предлагаше боза, сиропи, газирани напитки – лимонада, пивоквас, сайдер, сода, пасти и дребни сладки. Разшири дейността си, като доставяше портокали, лимони, мандарини, нови сортове ябълки родно производство. Пръв във В. Търново започна доставката на минерална вода от Меричлери.

Непосредствено от сладкарницата от входа на къщата се влизаше в млекарската работилница на Тодор Панайотов. С напредване на възрастта и появата на сериозна конкуренция той отстъпва магазина на Здравко Цветков и продължава да предлага прясно и кисело мляко. Притежаваше няколко крави, които негов чирак отглеждаше близо до река Янтра, в района на т.нар. железничарски пансион. Всяка сутрин с каручка изкарваха гюмовете с прясно мляко и бай Тодор го подваряваше в работилницата си зад сладкарницата и подквасваше киселото мляко в емайлирани легени. Тази къща изгоря през 1973 г. По време на пожара вечерта към 20.00 ч. в къщата е била съпругата на Тодор – доста

възрастна и немощна, която започва да вика за помощ. Намиращи се пред киното курсанти от военното училище чуват виковете, втурват се в пламъците и изваждат невредима изплашената баба.

Следва къщата на Кири Мутафов – голяма, масивна, на два етажа, с просторен магазин. В него първоначално се настанява търговска банка, на която директор беше известният търновчанин финансист Петър Хр. Аладжов. По негово време банката просперира и се нарежда на едно от първите места в кредитната банкова система. По-късно магазинът беше преустроен за продажба на хранителни стоки. В момента там се продава луксозно дамско облекло.

Поредната къща е на Тодор Коларов – търговец на облекла и различни видове памучни и копринени платове. Беше представител на известната фирма за гумени обувки "Бакиш". Предлагаше луксозно изработени дамски и детски ботушки и боти, мъжки шошони и галоши, подплатени с ватиран хастар. Постройката не е засегната от известното във В. Търново "свлачище" и в настоящия момент е магазин за обувки.

Следва поредица от къща и магазини, на чието място сега се издига голяма съвременна жилищна постройка срещу т. нар. Хали. Първата къща беше на братя Балтови – Димитър, Пеню, и сестра им Кина. Големият брат Димитър продължаваше търговията на баща си – продажба на памучни платове на едро и дребно. Другите два магазина се даваха под наем на различни търговци. По-малкият брат Пеню беше архитект на свободна практика. За домакинството им се грижеше сестра им. Тримата нямаха семейства.

В съседство се намираше аптеката на Атанас Маринов Стефанов, който я поема от баща си. Марин Стефанов имаше двама синове фармацевти – Атанас и Йордан. Йордан притежаваше дрогерия на ул. "Макензен" и в нея беше настанена т. нар. Руска книжарница. Йордан е съпруг на известната актриса Елена Стефанова.

До аптеката се спускаше с дървени стълби малък сокак, който стигаше до ул. "Гурко". След сокака беше къщата и магазина на Ферадов – търговец на пасмантерия, преди, конци и други материали.

До Ферадов се издигаше масивната двуетажна постройка на Популярната банка с директор и експерт счетоводител Цоньо Герганов, главен счетоводител Ангел Михайлов и касиер Ив. Евстатиев. Банката оправдаваше името си на "популярна" – имаше голям брой вносители и кредитори. Провеждаше системна работа за възпитание в спестовност, особено сред младежи и деца, като раздаваше безплатно спестовни касички, чиито секретни ключове съхраняваше в банката и при отварянето им събраните пари се внасяха на спестовен влог на името на приносителя на касичката. Разпространяваше също книжки с подходящо съдържание.

Магазините под банката бяха три, големи, с витрини и метал-

ни решетки-ролетки. Първият до входа на банката беше магазин "Елит" със собственици Ангел Димитров и Никола Марчевски. Предлагаха горно мъжко, дамско и детско облекло.

До "Елит" беше магазин "Дядо Мраз" с богат асортимент на трикотажни изделия и прежди. Собственикът му Андрей (не си спомням фамилията му) "въртеше" активна търговия и привличаше много клиенти. През 1942–1943 г. напусна В. Търново и магазинът се пое от друг търновец.

До "Дядо Мраз" беше шапкарският магазин на Георги Бургов – майстор шапкар на мъжки шапки от филц. Изработваше и модерните за времето си "щънки", каскети, скиорски и алпийски шапки, ученически фуражки от сукно, дамски и ученически барежи. Предлагаше мъжки шапки от заешки филц на италианската фирма "Борсалино".

Впоследствие трите магазина се преустроиша и се ползваха от т. нар. фирма "Нармаг".

На западния край на банката имаше малка паянтова постройка на Енчо Генчев, възрастен майстор обушар, който се занимаваше с поправка и изкърпване на обувки.

Съсед му беше обушарският магазин на Христо Йорданов – майстор с утвърдена клиентела. Поради напредналата си възраст той преотстъпи магазина на Рачо Петров, който поддържа работилницата до влизането му в обушарската кооперация "Трапезица" – В. Търново.

Следваше малък магазин за бельо, трикотаж и пасмантерия на Стоян Стойчев. До него се намираше обушарският магазин на Петко Д. Петков. Наред с изработването на обувки, продаваше дребни обушарски материали. Сред еснафа го наричаха "Петко Наприто", поради навика му в разговор да вмъква думата "напри", вместо "например". "Какви обувки напри желаете? Тези са напри много удобни" – казваше той. Беше много кротък и благ човек, помагаше на по-будни колеги, като им продаваше материали на кредит и на по-ниска цена.

До него беше магазинът "Златно трико" на Димитър Стойчев, известен като Митю Златното. Подвижен, енергичен, с търговски нюх той продаваше мъжки, дамски, детски трикотаж с различно качество – от лукс до обикновен. Съпругата му умееше да тъче и изработва аксесоари и колани за народни носии, беше член на Задругата на майсторите.

Следва обушарският магазин на Христо Добаров, който си построи собствен магазин на същата улица по на запад и се настани в него.

Идва ред на фирмата "Никола Павлов и синове". Това беше голям магазин, изпълнен до краен предел с обушарски материали, основно лицеви кожи – боксове, шавра, марокени, гьон,

бланк и дребни помощни материали. Търговската дейност се движеше от синовете му Никола, Павел и Борис. Фирмата се водеше "Бр. Н. Павлови". Тя просперира, успя да придобие капитал и построи фабрика за кожи и гьон в периода 1939–1940 г., която се намираше под хълма Трапезица в близост до жп моста при първия тунел. Произведените кожи и гьон с високото си качество конкурираха утвърдени вече кожарски фабрики в Габрово. След национализацията Никола напусна В. Търново. Павел беше починал, а Борис стана счетоводител на ДЗС – Г. Оряховица, филиал В. Търново. Той беше ерудирана личност, възпитаник на Роберт колеж, винаги вежлив, с изискани обноски, впечатляваше с осанката си и своето поведение.

До братя Павлови беше магазин "Меркурий", в който се продаваше трикотаж, шивашки материали, чадъри – мъжки и дамски, ръкавици, барети, плетива. Собственикът Минчо (фамилията му не съм запомнил) беше тих, кротък, услужлив стар ерген. Той посрещаше и обслужваше с внимание клиентите си.

По-нататък последователно се нареждат:

Стъкларски магазин на Иван Маринов – за домашна стъклария и порцеланова посуда. Рекламен трик на бай Иван беше, обикновено петъчен пазарен ден, "случайно" да търкулне 1–2 стъклени чаши по плочите на тротоара; чашите се търкаляха, но не се чупеха. Това впечатляваше минавачите и те проявяваха интерес към стоката му.

Магазин "О бон гу" ("За добрия вкус", *фр.*), със съдържатели Иван Тодоров и Стефан Иванов предлагаше голям избор на памучни и копиринени платове, импремета, сатени, пафти, фино дамско бельо.

Шапкарски магазин на Марин Семов – всички видове шапки, каскети, фуражки, барети.

Следва къщата на Багрилов – художник. Негови картини със сюжети от В. Търново бяха притежание на търновски учреждения – банки, общината, пощата и др. Багрилов съм запомнил с това, че приживе си беше издигнал масивна гробница в старите търновски гробища (сега парк "Дружба").

В дюкяна под къщата Тотю Казаков продаваше вълнени и памучни преди и различни видове плетива – пуловери, фигара, ватиран трикотаж. След това беше магазин за парфюмерийни стоки на фирма "Нармаг".

На мястото на сега съществуващия Туристически дом се намираше стара постройка – примитивен хан с гостилница под него на Михаил Сапунджиев. Хотелът беше известен под името "Върбанолу".

Сегашната бирария "Улицата" е настанена в помещението на известния на времето си ресторант "Балкан", собственост на Никола Минчев. Просторен, добре обзаведен салон с тереса с изглед към Боруна и Стамболовия мост. Обслужваше се от някол-

ко обучени и вежливи келнери. Предлагаше висококачествени, майсторски приготвени и вкусни ястия, изискани питиета. Всяка есен по гроздобер Н. Минчев закупуваше корáби с винено грозде и гроздето се тъпчеше пред ресторанта, като сам Минчев приготвяше вината. В съседно на салона помещение беше уредена ученическа гостилница. Ученици и ученички гимназисти се хранеха там на "тефтерче". Всеки ученик имаше лично тефтерче, в което сам вписваше какво е консумирал на обяд или вечеря, а след това оставяше тефтерчето на определена поличка. Рядко бай Колю ще надникне да провери какво е вписал ученик и дали е вярна написаната консумация. В края на месеца или началото на следващия идват родителите и уреждат сметката. Всички честно и вярно ежедневно си вписват консумираната храна. Възможно е било отделни хитреци да са скривали и неписали една-две чорби или порция кюфтета, но това са били единици и на бай Колю не му прави особено впечатление и дори се подсмивва на хлапашките хитрости. При него като пръв и доверен помощник служеше Никола Сърменов, който впоследствие ръководеше успешно известната във В. Търново гостилница "Родина".

След моста пред ресторант "Балкан" следваха редица магазини, на мястото на които сега се издига големият модерен търговски комплекс "Европа".

Великотърновският универсален магазин "Европа" е построен на мястото, където преди това се намираха много магазини с най-разнообразна дейност. Не бяха големи по размери, не блестяха с модерно обзавеждане и помпозност, но предлагаха на търновчани богат избор на различни стоки. Всички собственици – търговци и занаятчии, трудолюбиви и предприемчиви хора, умело напипваха изискванията и вкуса на клиентите и се старяха да задоволяват техните желания и предпочитания. Умееха своевременно да доставят нови по-модерни стоки, отговарящи на съвременното. Взаимно се уважаваха помежду си и не си позволяваха нелоялна конкуренция.

Помня тия магазини от 1936/1937 до 1947/1948 г. След 9 септември 1944 г. собствениците ликвидираха дейността си и помещенията бяха преустроени в държавни и кооперативни магазини с нови търговски дейности.

Да започнем от "моста" пред стария ресторант "Балкан" със собственик Колю Минчев, сега действаща бирария "Улицата", като се движим оттук на запад.

Първата сграда беше къща с магазин под нея. Магазинът беше собственост на Иван Анастасов Хаджидимов – син на Анастас Хаджидимов. Иван поема магазина от баща си. Учил е в Свищовската търговска гимназия и продължава образованието си в Лайпциг. По време на Първата световна война се завръща, мо-

билизиран е и служи в Министерството на войната като преводач от и на немски език. След войната започва търговска дейност в магазина на баща си. Предлага основно бакалски стоки. Наред с това, поради близост с пазара на града, предлагаше стоки, необходими за селския бит – кофи, въжета, четки, брустове, каменна сол и други подобни. На **Обр. 1** личи част от магазина и изложените стоки. Пред вратата е изправен собственикът Иван Хаджидимов – снажен мъж, със самочувствие на “тежък” търговец, много възпитан и вежлив, с авторитет сред гражданството, финансово стабилен. Семейството му беше с традиции, без излишен и демонстративен разкош, без разточителство. Съпругата му Ружка (по баща Косю Сарънедялкова) беше примерна домакиня и се ползваше с уважение. Няма наследници. Живееха на ул. “Колю Гайтанджията” – срещу стария хан; сега, след пожара на хана, мястото е празно. Собственост на Иван Хаджидимов беше построятката, в която се намираше прочутата механа “Хаджи Минчо”. Иван Хаджидимов почина на 97-годишна възраст.

Обр. 1. Иван Анастасов Хаджидимов – правият на вратата на собствения си дюкян. Крайният в дясно Асен Николов, собственик на магазин за вълнени платове и др. текстил

На същата снимка крайният вдясно е Асен Николов – търговец на вълнени платове, баща на известния на търновчани д-р Русан Николов и на Иван (Аню) Асенов – икономист.

На запад от Иван Хаджидимов съседни бяха две малки магазинчета, обединени в едно, където се помещаваше фотоателието

на Нобар – арменец (**Обр. 2**). Среден на ръст, с типична за етноса си физиономия, винаги добре облечен, любезен, умееше да привлича клиенти, предимно млади хора. Въведе уличните моментни снимки. Негов сънародник фотограф по цял ден стоеше на улицата пред ресторант "Балкан" с окачен на врата апарат и имаше усет на кого да предложи да го "щракне". Винаги засмян, учтив, предразполагаше минавачите да му кажат "щракай". На следващия ден снимките са готови. Нобар напусна Търново и магазинчетата закупи Никола Марчевски.

Обр. 2. Пред фотоателието на Нобар – в средата; в дясно – Петко Стефанов – един от собствениците на гостилница "Лозенград"; в ляво помощник на Нобар, също арменец, 1941 г.

Той ги събори и построи на тяхното място масивна къща с магазин. Търгуваше с горно мъжко и дамско облекло – костюми, палта, балтони, джемпъри, лодени, панталони и други подобни.

На запад имаше също две стари постройките, на мястото на които се изгради къщата с магазин на Христо Добаров – обушарски магазин "Атлаз". Христо Добаров беше от старите майстори обушари, който бързо възприемаше новите модни линии. Магазинът му беше добре уреден, изработваше и продаваше мъжки, дамски и "гарсонки" (обувки за тийнейджъри), летни и зимни домашни и детски обувки.

Съседен магазин беше магазинът "Китка" – продажба на вълнени, памучни, копринени продукти в голямо разнообразие и богата цветова гама.

Следваше фурната на Коста Костов от с. Шемшево. Майстор-хлебар заедно с помощниците си всяка сутрин рано зареждаше тезгяха с топъл хляб и чаршията миришеше ароматно на хляб. Наред с хляба сутрин предлагаше топли питки за закуска. Малко преди обяд изваждаше втора фурна хляб, а след обяд към 16–17 часа предлагаше току-що извадени от пещта гевреци, хрупкави, със сусам, които бързо се разпродаваха.

До него беше магазинът "Морето на чорапите" със собственик Иван Христов Широков. Млад, енергичен, Широков предлагаше голям избор на чорапи – мъжки, дамски, детски, копринени... – действително "море от чорапи".

Съсед му беше гостилница "Лозенград" на Петко Стефанов Падарев и майстор-готвач бай Марин. Всяка сутрин предлагаша на подранилите селяни, дошли на пазар, гореща вкусна чорба за закуска. Обедното меню бе разнообразно. Петко Стефанов е наемал под наем известни градски заведения и ги е разработвал като собственик. Такива са били бирарията в Градската градина (на нейното място е построен ДМТ "К. Кисимов"), бирхалето с терасата на Военния клуб (сега заведение от веригата "Мустанг"), старият Ловен дом (на негово място е построен бившия Пионерски дом). Гостилницата е наименувана "Лозенград" в чест на победата на българската войска при обсадата на Лозенград и превземането на турската крепост през 1912 г. По това време Петко Стефанов е бил доброволец и е участвал в битката. Бай Марин дълги години беше главен готвач в Окръжна болница. Магазинът "Морето на чорапите" и гостилница "Лозенград" по-късно (около средата на 50-те години на миналия век) бяха обединени в едно заведение – гостилница и питеипродавница – под името "Родина" ("хубаво" име – за смях и срам). Новото заведение беше под ръководството на социалистическата търговска организация "Здрава храна". За ръководител на "Родина" беше поставен Колю Сърменов, който като младеж постъпва чирак в известния за времето си (1935–1944 г.) ресторант "Балкан" (сега бирария "Улицата") при Колю Менчев. В "Балкан" Сърменов добива опит и умения в ресторантьорството. С вежливото си обслужване, разнообразието на мезета и напитки за кратко време са привлечени много клиенти. Сред търновчани "Родина" беше известна като "Малкия Балкан".

Следващият магазин беше на Сава Ръкаджиев. Голям за времето си магазин, стабилна постройка. Дядо Сава предостави търговията с бакалски стоки на сина си Стоян. Имаше и друг син Пашанко, който живееше в София. Ръкаджиеви се изселиха в София в началото на 1940–1941 г. Освободеното магазинно помещение се преустрои в магазин за трикотаж и преди от съдружниците Хр. Сивриев и Петър Бонев. Те практикуваха "търговия на едро и дребно". Основният дял в дейността се извършва-

ше главно от синовете на Хр. Сивриев.

Следва малка лека постройка, в която се помещаваше стъкларския магазин на Трифон Ив. Маринов. Предлагаше стъклария за бита: различни видове стъклени чаши – стакани – дребни сервизчета, юзчета – малки и големи, чаши за кафе тип “ала франга” и “ала турка” и други подобни. Стоката не беше луксозна и скъпа, а по-евтина и се търсеше от населението. По-късно помещението се преустрои в магазин за рибни деликатеси (не на живи риби), рибни консерви, рибни филета, чирози, хайвери и други. Продаваха се още портокали, лимони, мандарини, лешници, бадеми, рошкови. Магазинът се ръководеше от Бончо Мандов. По-късно помещението беше разделено наполовина, като в едната част беше обзаведен санитарен магазин на “Аптечно управление”. Магазинчето се обслужваше от известната търновчанка магистър-фармацевт Мара Михалска. В другата половина се помещаваше работилница за бродерия на Промисления комбинат – В. Търново, с отговорник Блага Ризова, също търновчанка.

До “бродерията” беше “Модерна бозаджийница” на братя Цветкови – Момчо, Иван Галето и на възрастния сред тях братовчед Цвятко. Той беше с подчертани организаторски и търговски качества и движеше цялостната дейност на фирмата. Всички работеха задружно, семействата им, малки и големи, се включваха в работата в работилницата и сладкарницата. Предлагаха богат асортимент пасти, торти, баклави, дребни сладки и, разбира се, вкусна, приятна и пивка боза. По време на Сирни заговезни изнасяха добре изпечена бяла халва с орехи, фъстъци и шоколадова и бяла тахан халва собствено производство. В петъчния пазарен ден преди Заговезни сладкарницата (бозаджийницата) биваше претърпана от клиенти за халви. Братя Цветкови имаха и луксозна сладкарница на ул. “Макензен” (сегашната “Независимост”). С упорития си труд, спестовност и предприемчивост изградиха над гара В. Търново голямо помещение с цел да обзаведат модерна сладкарска фабрика. Последвалите след 9.IX.1944 г. събития не им позволиха да звършат замисленото предприятие. Целият род Цветкови, с изключение на Галето, който беше болен, замина за Македония.

Западно от “Модерна бозаджийница” следваше малка уличка и след нея се намираше Професионално стопанско училище за девойки “Мария и Ангел Попови” (т.нар. Стопанско училище) на Великотърновското женско дружество “Радост”. Училището е построено със средства на търновчанина Ан. Попов и се ръководеше от дружество “Радост”. Под училището на главната улица се намираха магазините, които дружеството отдаваше под наем.

Първият магазин до входа на училището беше книжарница “Теменуга” на братя Ноеви, които освен магазина притежаваха и печатница, намираща се на западния края на днешните хали.

Книжарницата се обслужваше от един от братята Ноеви.

След сладкарницата следваше малко магазинче "Слънце" на Стефан Рашков. Беше натъпкано със стока – пасмантерия, трикотаж, преди, конци и други подобни.

До "Слънце" се намираше шапкарницата на Спас Дюлгеро-Брадата – възрастен мъж с винаги добре поддържана брадичка, откъдето идеше и прякора му. Предлагаше мъжки филцови шапки, гарсонетки, каскети, ученически фуражки. Особено впечатление правеха и привличаха погледите на купувачите изложените по витрината хубави овчи калпаци, изпънати на калъп, включително и астраганени. Спас Дюлгеро-Брадата загина при автомобилна катастрофа на връщане от язовир "Росица" през 1947 г.

До шапкарския магазин се намираше дрогерията на Христо Ахтарджиев – едър, снажен мъж. Той имаше своя лаборатория и приготвяше кремове, помади и различна козметика. Предлагаше парфюмерия, санитарни стоки и други подобни.

Следваше обуцарския дюкян на Георги Костадинов. Много добър майстор обуцар с няколко калфи и чираци, той произвеждаше основно мъжки обувки от здрав и качествен материал. Отстояваше името и авторитета на обуцарския еснаф.

Съседният магазин беше на Симеонов & Ив. Казаков. Произвеждаха куфари – кожени и от фибър, ученически и пътнически чанти, туристически раници, модерни ловджийски чанти и патрондаши, майсторски, с вкус изработени хамути за коне, юлари, юздечки; предлагаха голям избор на портфейли и портмонета, дамски и мъжки колани. Основните материали бяха висококачествени боксове, шагрени, бланк, юфт, фибър. Магазинът се ръководеше от Ив. Казаков.

Следващият магазин беше на Илия Стефанов – Маймунката. Весел, закачлив, общителен, той търгуваше с обуцарски материали – гьон, конци, клечки, пирончета и др. под. Наричаха го Илия Маймунката, тъй като на окаяната фирма беше нарисувана една маймунка. Той закупи терен над млекоцентралата във В. Търново и построи вила. Имаше две щерки – едната омъжена в Плевен, а другата беше съпруга на търновчанина Иван Йорданов Чаталов – син на Йордан Чаталов, търновски търговец на спиртни напитки, "изчезнал" след 9.IX.1944 г. Семейството на Иван се изсели в Русе.

До Маймунката беше обуцарския дюкян на Марин Хр. Бодаков. Майстор обуцар, наложил се с качествената и изискана изработка на различни видове обувки. Всепризнат майстор не само във В. Търново, а и в страната ботушар. Изработвал е ботуши на офицерите от Великотърновския гарнизон – 18-и пехотен полк, школата за запасни офицери, на офицерите от V трудова дружина и полицейския участък, пожарникарите и др. Клиенти са му били известни генерали като ген. Луков, ген. Лукаш, ген. Янчев

и др. Не е пропуснат като клиент и цар Борис III, на който е правил ботуши по негова поръчка през 1936 г. Изработвал е също туристически и скиорски обувки, високи до коленете чепици за мотоциклетисти, футболни обувки и обувки за колоездачи. Първи в града избаротва дамски обувки от змийска кожа (от питон), мъжки обувки от гигантска жаба. За фини обувки ползва шавро от Франция – тип "Марокен". Наред с производството, извършва и търговска дейност – доставя гьон, кожи и др. материали за военните работилници във В. Търново, Плевен, Русе (справка – документи, представени в Регионалния исторически музей във В. Търново). Доставя и предлага обущарски калъпи и гамби за ботуши, изработени по негов модел във фабриките в Троян и Враца. Като вещ познавач на обущарския занаят многократно е назначаван от Варненската търговско-индустриална камара за член на изпитна комисия, която удостоява младите майстори с майсторски свидетелства. Бил е председател на обущарското сдружение в града.

Съсед на Бодаков е магазинът на Христо Широков. Търгуваше с чорапи, преди, конци, галантерийни стоки, детски играчки и други дребни стоки. Беше в напреднала възраст и търговията му постепенно замираще. Неговият магазин беше последният от поредицата магазини под Стопанското училище.

Следваше малко магазинче във входа на къщата на Стефан Сарафов. Занимаваше се със сарафлък. Обменяше валута, но най-вече изкупуваше и продаваше златни монети – жълтици, пендари, наполеони, николаевки, сребърни монети. На малка витринка излагаше кръстчета, обички, гривнички, ланци. Обикновено дядо Стефан сядаше на малко столче пред дюкянчето и в ръцете си прехвърляше много умело и сръчно 15–20 сребърни големи монети, така че те звучно и равномерно, в определен ритъм потропваха. Това беше своеобразна реклама, като по този своеобразен начин привличаше вниманието на минувачите и показваше, че той е сараф и предлага златни, сребърни монети и украшения.

Последен магазин беше книжарницата на Марин Калчев. Това беше голяма за времето си книжарница с богат асортимент ученически и канцеларски материали, наша и чужда литература, учебници, различни пособия. Над книжарницата на етажа на къщата беше зъботехническата лаборатория на Шиполини – по народност еврейин. По разказ на доайена на зъботехниците Димитър Чернооков, който е бил чирак при Шиполини, зъботехническата му лаборатория е била обзаведена за времето си (1938–1939 г.) с най-съвременни уреди и апаратура за изработване на зъбни протези. Шиполини е притежавал единствената в района апаратура за изработване на керамични корони. За справка: след напускането на Шиполини през 1943–1944 г. е преустановено изработването на керамични корони във В. Търново. Такива започват да се правят едва през

1968 г. в Окръжната стоматологична поликлиника в града.

На запад от книжарницата се спуска малка улица и до нея свършва мястото, на което днес е построен големият модерен магазин "Европа".

Всички тия изброени дотук търговци и занаятчии взаимно се подпомагаха, уважаваха се помежду си, водеха безкористна конкуренция за най-вежливо приемане и задоволяване на поръчките на клиентите, предлагаха качествени и разнообразни стоки на приемливи цени. Тези магазинчета не бяха големи, с бляскав лукс, но рафтовете им бяха претъпкани със стока и всеки от тях се стараше да има по-голямо разнообразие, да задоволява докрай изискванията на клиентите.

Всяка сутрин рано тротоарите пред магазините се премитаха, през лятото се пръскаха с вода, витрините се забърсваха от праха, отпред се излагаха рекламни стоки и тогава бяха готови да посрещнат своите клиенти. През зимата снегът се почистваше, а заледените участъци се насипваха със сгурия. На национални и местни празници, без подкана и наредба, всеки собственик окачваше националния трибагреник, а на Гергьовден (6 май) ролетките и кепенците се окичваха с цветя.

Това са спомените ми от годините 1936–1949-а за посочения участък от главната улица на Велико Търново.

SOUVENIR

DE LA SERIE DES MAGASINS SE TROUVANT EN FACE DE L'ÉDIFICE DU CINEMA "THEATRE MODERNE", DEJA DETRUIT, A COTE DU COMPLEXE DE COMMERCE DE COMMERCE "L'EUROPE" D'AUJOURD'HUI A VELIKO TARNOVO
CHRISTO BODAKOV

(Résumé)

L'auteur restitue, a la base de ses souvenirs, une partie de la rue commerciale de la ville dans la période de 1936 jusqu'a 1948. Il parle des petits magasins bien nombreux et de leurs propriétaires, qui attribuaient a la ville de Tarnovo un coloris particulier.